

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНАЛІСТИКА

МАКАРОВ М. А.,

кандидат юридичних наук,
здобувач кафедри кримінального процесу
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 343.13

ОСКАРЖЕННЯ СЛІДЧОМУ СУДДІ РІШЕННЯ СЛІДЧОГО, ПРОКУРОРА ПРО ЗУПИНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

У статті досліджено питання оскарження слідчому судді рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування. Сформульовано й обґрунтовано пропозиції стосовно вдосконалення норм Кримінального процесуального кодексу України в контексті предмета дослідження.

Ключові слова: слідчий суддя, оскарження, слідчий, прокурор, зупинення, досудове розслідування.

В статье исследован вопрос об обжаловании следственному судье решения следователя, прокурора о приостановлении досудебного расследования. Сформулированы и обоснованы предложения по совершенствованию норм Уголовного процессуального кодекса Украины в контексте предмета исследования.

Ключевые слова: следственный судья, обжалование, следователь, прокурор, приостановление, досудебное расследование.

Investigated the issue on appeal to the investigating judge decisions of the investigator, prosecutor to suspend the pre-trial investigation. Offers pertaining improvement of the Criminal Procedure Code provisions within the context of the research subject have been defined and substantiated.

Key words: investigating judge, appeal, investigator, attorney, suspension, pre-trial investigation.

Вступ. У ч. 1 ст. 303 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) наведено перелік рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені заінтересованими учасниками кримінального провадження слідчому судді під час досудового розслідування: а саме: 1) бездіяльність, яка полягає в невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у неперверненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 КПК України, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які слідчий, прокурор зобов'язаний учинити у визначений цим Кодексом строк; 2) рішення про зупинення досудового розслідування; 3) рішення про закриття кримінального провадження; 4) рішення про відмову у визнанні потерпілим; 5) рішення, дії чи бездіяльність при застосуванні заходів безпеки; 6) рішення про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій; 7) рішення про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 цього Кодексу.

Проблему оскарження слідчому судді тих чи інших рішень, дій чи бездіяльності слідчого й прокурора досліджували Д.М. Валігура, Т.В. Корчева, І.М. Одинцова, М.М. Ольховська, В.О. Попелюшко, С.О. Пшенічко, А.Р. Туманянц, Т.О. Чорноморець, О.Г. Яновська та інші науковці.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд питання про оскарження учасниками кримінального провадження слідчому судді рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування, яке залишається недостатньо дослідженим.

Результати дослідження. Зупинення досудового розслідування – «це вимушене припинення процесуальної діяльності органів досудового розслідування внаслідок появи обставин, що не дозволяють здійснити подальше провадження та закінчити слідство» [1, с. 283].

Зміст порядку зупинення досудового розслідування становлять такі структурні елементи: 1) вивчення матеріалів кримінального провадження з метою встановлення підстав зупинення, зазначених у ч. 1 ст. 280 КПК України; 2) установа наявності процесуальних умов, за яких можливе прийняття цього рішення; 3) складання постанови про зупинення досудового розслідування; 4) вирішення правових і організаційних питань, супутніх зупиненню провадження; 5) повідомлення учасників кримінального провадження про зупинення розслідування; 6) унесення відомостей про зупинення провадження до Єдиного реєстру досудових розслідувань [2, с. 313].

Винесення слідчим, прокурором постанови про зупинення досудового розслідування зумовлює збільшення його тривалості. Чинним КПК України одним із засобів вирішення проблеми забезпечення «розумності» строків розслідування передбачена можливість оскарження слідчому судді цієї постанови [3, с. 472].

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 303 КПК України, постанова слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування може бути оскаржена потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

Цей предмет оскарження охоплює, як відмічає В.О. Попелюшко, не лише рішення із передбачених у ч. 1 ст. 280 КПК України підстав зупинення досудового розслідування, а й порядок його прийняття, «коли, наприклад, з позицій захисту сам порядок зупинення шкодить або може зашкодити правам, свободам та законним інтересам підозрюваного у майбутньому» [4, с. 13].

Так, продовжує науковець, у кримінальному провадженні, у якому бере участь два або кілька підозрюваних, а підстави зупинення стосуються не всіх, у постанові про виділення досудового розслідування й зупинення його щодо окремих підозрюваних «захисник може обґрунтовано углядіти загрозу негативного преюдиціального впливу у продовжуваному розслідуванні кримінальному провадженні передбачуваних прокурорських рішень у формі, наприклад, клопотань до суду про звільнення особи від кримінальної відповідальності, чи судових рішень у формі, наприклад, вироків про затвердження угод про примирення або про визнання винуватості щодо свого підзахисного, а тому оскаржити до слідчого судді постанову саме щодо зупинення в частині виділення досудового розслідування» [4, с. 13].

У юридичній літературі слушно зазначається, що законодавець надав право вказаним у п. 2 ч. 1 ст. 303 КПК України учасникам кримінального провадження оскаржувати рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування, тому «що, коли воно є незаконним та необґрунтованим, це зашкоджує або може зашкодити їх правам та законним інтересам у майбутньому» [5, с. 120].

Скарга може бути подана на постанову про зупинення досудового розслідування у таких випадках: нездійснення слідчим, прокурором усіх слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, проведення яких необхідне й можливе до моменту винесення цієї постанови, а також усіх дій для встановлення місцезнаходження особи, якщо зупинено розслідування за обставиною, передбаченою п. 2 ч. 1 ст. 280 КПК України; неприйняття прокурором рішення про виділення досудового розслідування стосовно підозрюваних, яких не стосуються підстави для зупинення [6, с. 7].

Частина 1 ст. 304 КПК України встановлює десятиденний строк, упродовж якого учасники кримінального провадження, указані в п. 2 ч. 1 ст. 303 цього Кодексу, мають право звернутися зі скаргою на рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування. Оскільки це рішення оформлюється постановою, строк подання скарги починає обчислюватися із дня отримання цими учасниками її копії.

У зв'язку з розглядом цього питання потрібно звернути увагу на те, що в ч. 4 ст. 280 КПК України не визначений строк, протягом якого слідчий, прокурор мають направити копію постанови про зупинення досудового розслідування стороні захисту, потерпілому, представникові юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які мають право її оскаржити слідчому судді. Цей недолік закону потрібно усунути. Пропонуємо доповнити ч. 4 ст. 280 КПК України положенням, що слідчий, прокурор зобов'язані не пізніше ніж за добу направити цю копію постанови вказаним учасникам кримінального провадження.

Крім того, ураховуючи положення п. 2 ч. 1 ст. 303 КПК України щодо суб'єктів права на оскарження, вважаємо, що в ч. 4 ст. 280 цього Кодексу доцільно розширити перелік учасників кримінального провадження, яким слідчий, прокурор повинен направити копію постанови про зупинення досудового розслідування. Цю норму після слова «потерпілому» потрібно доповнити словами «його представнику чи законному представникові».

Розглядаючи в порядку, передбаченому ст. 306 КПК України, скаргу на постанову слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування, слідчий суддя повинен пересвідчитися в наявності обставин, які перешкоджають подальшому кримінальному провадженню та його закінченню. Вони є підставами для прийняття цього рішення. Їх перелік наведено в ч. 1 ст. 280 КПК України.

Досудове розслідування може бути зупинене після повідомлення особі про підозру в таких випадках: 1) підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, за умови підтвердження цього відповідним медичним висновком; 2) підозрюваний переховується від органів слідства й суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності і його місцезнаходження невідоме; 2.1) слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування; 3) наявна необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва.

Під час розгляду скарги на постанову слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування за п. 1 ч. 1 ст. 280 КПК України, слідчий суддя має з'ясувати такі питання: чи захворів підозрюваний на тяжку хворобу; чи перешкоджає ця хвороба його участі у кримінальному провадженні; чи підтверджується ця обставина відповідним медичним висновком.

Закон не роз'яснює, яке захворювання є тяжким. Захворювання потрібно вважати тяжким, якщо воно перешкоджає участі підозрюваного у проведенні слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

Захворювання має бути встановлене медичним висновком. Законодавець не визначає, яку форму він повинен мати. Науковці зазначають, що ним можуть бути такі документи: довідка лікаря, висновок експерта (судового медика або психіатра). «При цьому довідка або висновок, складені лікарем поза зв'язком із конкретним кримінальним провадженням, можуть бути прийняті як документи, що підтверджують наявність такого характеру захворювання саме на момент вирішення питання про зупинення досудового розслідування. Ініціатива в їх отриманні може виходити як від слідчого, прокурора, так і від підозрюваного, його захисника, законного представника» [3, с. 473].

Медичний висновок про підтвердження діагнозу захворювання й неможливості участі підозрюваного у кримінальному провадженні повинен поновлюватися слідчим не рідше ніж один раз на місяць. Такими є вимоги п. 8.8 Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у запобіганні, виявленні й розслідуванні кримінальних правопорушень, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 14 серпня 2012 р. № 700 [7].

Захворювання має бути тимчасовим, яке піддається лікуванню, тому можна сподіватися на одужання підозрюваного. Якщо буде встановлено, що тяжке захворювання є хронічним, слідчий суддя має прийняти рішення про скасування постанови слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування.

Пояснюється це тим, що в цьому випадку необхідно вирішувати питання про звернення прокурора до суду в порядку, передбаченому ст. 286 КПК України, із клопотанням про звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності за ст. 48 Кримінального кодексу України у

зв'язку з тим, що внаслідок зміни обстановки він перестав бути суспільно небезпечним. При його хронічному душевному захворюванні, яке потребує тривалого часу лікування, потрібно скласти клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру (ст. 292 КПК України).

Розглядаючи скаргу на постанову про зупинення досудового розслідування за п. 2 ч. 1 ст. 280 КПК України, слідчий суддя має пересвідчитися в такому: чи є в матеріалах кримінального провадження докази, що підозрюваний переховується від органів досудового розслідування та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності і його місцезнаходження невідоме; чи виконані всі можливі дії для встановлення його місцезнаходження; чи дотримані слідчим, прокурором вимоги ст. 281 КПК України при оголошенні розшуку підозрюваного.

Зі змісту п. 2 ч. 1 ст. 303 КПК України випливає, що слідчому судді можна оскаржити й постанову слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування, винесену на підставі п. 2-1 ч. 1 ст. 280 КПК України. Цим пунктом ця стаття доповнена Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» від 07 жовтня 2014 р. [8]. У ньому зазначено, що досудове розслідування може бути зупинене в разі, якщо слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування.

На нашу думку, надання учасникам кримінального провадження, зазначеним у п. 2 ч. 1 ст. 303 КПК України, права оскаржувати постанову слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування з указаної підстави є недоречним. Аргументувати її можна тим, що це рішення приймається на підставі ухвали слідчого судді про відмову в задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування. Отже, розглядаючи скаргу, слідчий суддя має перевіряти не стільки законність рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування, скільки обґрунтованість постановлення цієї ухвали. Тобто, оцінювати процесуальну діяльність іншого слідчого судді, що є недопустимим. Ураховуючи викладене, вважаємо доцільним доповнити п. 2 ч. 1 ст. 303 КПК України положенням, що не підлягає оскарженню рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування, прийняте на підставі п. 2-1 ч. 1 ст. 280 цього Кодексу.

Розглядаючи скаргу на постанову про зупинення досудового розслідування за підставою, передбаченою п. 3 ч. 1 ст. 280 КПК України, слідчий суддя має з'ясувати питання, чи є наявною необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва, чи є в матеріалах кримінального провадження запит про міжнародну правову допомогу, складений відповідно до ст. 552 цього Кодексу, і документи, що до нього додаються.

Під час розгляду скарги слідчий суддя також повинен дослідити питання, чи дотримані слідчим, прокурором умови прийняття рішення про зупинення досудового розслідування, зазначені в ч. ч. 1, 2 ст. 280 КПК України: особі вручено повідомлення про підозру в учиненні кримінального правопорушення; слідчий виконав усі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, проведення яких необхідне й можливе. У разі переховування підозрюваного від органів слідства з метою ухилення від кримінальної відповідальності обов'язковою умовою зупинення досудового розслідування є проведення всіх дій для встановлення його місцезнаходження.

Висновки. Згідно з п. п. 1, 4 ч. 2 ст. 307 КПК України, за результатами розгляду скарги слідчий суддя може постановити ухвалу про таке: 1) скасування постанови слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування у випадку визнання її незаконною; 2) відмову в задоволенні скарги, якщо підстави для її задоволення відсутні.

Якщо приймається перше із цих рішень, то, відповідно до ч. 2 ст. 282 КПК України, зупинене досудове розслідування відновлюється. На нашу думку, законодавець чітко визначає момент його відновлення. Деякі науковці дотримуються іншої точки зору, зазначаючи, що було б доцільно внести зміни до ст. 282 КПК України й указати, із якого саме моменту після скасування слідчим суддею постанови про зупинення досудового розслідування це розслідування вважається відновленим: з моменту винесення ухвали про скасування; з моменту повернення матеріалів досудового розслідування до слідчого та прийняття ним їх до провадження; чи слідчий суддя, слідчий або прокурор повинні винести окреме рішення про відновлення розслідування [9, с. 76].

За результатами розгляду скарги слідчий суддя також може постановити ухвалу про закриття провадження за скаргою. Таке рішення приймається ним у тому випадку, коли, відповідно до ч. 2 ст. 305 КПК України, слідчий, прокурор самостійно скасовують постанову про зупинення досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Галаган О.І. Зупинення досудового розслідування у зв'язку з невстановленням місцезнаходження підозрюваного / О.І. Галаган, А.В. Дунаєва // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 3. – С. 282–287.
2. Марченко К.Г. Організаційно-правовий алгоритм зупинення досудового розслідування / К.Г. Марченко // Ученые записки Таврийского национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – 2013. – № 2. – Т. 26. – С. 312–318.
3. Кримінальний процес : [підручник] / [Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.] ; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шилю. – Х. : Право, 2013. – 824 с.
4. Попелюшко В.О. Оскарження захисником рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування та прокурора / В.О. Попелюшко // Адвокат. – 2012. – № 1. – С. 12–15.
5. Функція судового контролю у кримінальному процесі : [монографія] / [Л.Д. Удалова, Д.О. Савицький, В.В. Рожнова, Т.Г. Ільєва]. – К. : Центр учбової літератури, 2015. – 176 с.
6. Яновська О.Г. Оскарження адвокатом рішень, дій чи бездіяльності слідчого, прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування : [наук.-практ. посіб.] / О.Г. Яновська ; Академія адвокатури України. – К. : Прецедент, 2013. – 32 с.
7. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень, затверджена Наказом МВС України від 14 серпня 2012 р. № 700 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-organizaciyu-vzaemodiyi-organiv-dosudovogo-rozsliduvannj-doc119907.html>.
8. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини : Закон України від 07 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 46. – Ст. 2046.
9. Кривонос І.С. Проблемні питання процесуального порядку відновлення досудового розслідування в контексті Кримінального процесуального кодексу України / І.С. Кривонос // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 74–81.

